

SOCIOLOGIE ROMÂNESCĂ

DIRECTOR: D. GUSTI

ANUL II, Nr. 2-3

FEBRUARIE-MARTIE 1937

Ș T I I N Ț A N A Ț I U N I I

Vieța socială a omenirii civilizate se înfăptuește în cuprinsul națiunilor. Națiunea este realitatea centrală, care însumează toate aspirațiile firești ale indivizilor și dela care pornesc, nu spre o nouă ființă, ci spre un nou plan de relații, toate manifestările internaționale. Națiunea este singura unitate socială care își ajunge sieși, în înțelesul că nu cere pentru deplina ei realizare o unitate socială mai cuprinzătoare, fiind în stare să-și creeze o lume proprie de valori, să-și stabilească un scop în sine și să-și afle mijloacele de înfăptuire, adică forța de organizare și propășire în propria ei alcătuire. Nici o altă unitate socială nu ocupă un loc asemănător în domeniul vieții sociale. Vieța de familie de pildă, nu mai constituie ca odinioară în antichitatea greco-romană o lume închisă, aproape autonomă, ci este reglementată în mare măsură de Stat și se leagă prin nevoile ei economice și spirituale de vieța socială mai largă. Copiii nu depind numai de puterea tatălui, ca în familia patriarhală, ci sunt ocrotiți de Stat, cum tot Statul le face educația și le satisface nevoile religioase prin instituții speciale, școala și biserica. Prin urmare familia nu-și mai ajunge sieși, ea este subordonată vieții naționale și organizației de Stat. Același lucru se întâmplă cu mai toate unitățile sociale: satele, orașele, biserica, școala etc. De aceea știința le și denumesc uneori, nu fără rost, subunități sociale, nu unități sociale. Națiunea merită însă complet denumirea de unitate socială, pentru că ea nu depinde de o unitate mai mare. E drept că până de curând națiunea era și ea subordonată Statului, dar cu războiul mondial această situație a fost schimbată în favorul ei. Statele naționale nu ne mai arată națiuni strânse arbitrar și stăpânite prin forță în cuprinsul unui Stat, ci sunt o simplă expresie politică, de organizare a națiunii. Statul nu este astăzi decât o formă de manifestare a națiunii, deci o realitate subordonată funcțional acesteia. Iată cum, privită în alcătuirea ei launtrică, națiunea apare ca unitatea socială cea mai însemnată și mai cuprinzătoare a timpurilor noastre.

În afară, fiecare națiune se leagă cu alte națiuni, pentru interese comune, care duc fie la colaborare, fie la concurență și ne dau aspectul vieții internaționale. Internaționalism nu înseamnă supranaționalism sau cosmopolitism, ci legătură între națiuni. Cu alte cuvinte internaționalismul adevărat nu desființează națiunile, ci le privește doar în raporturile dintre ele. Pe calea aceasta dobândim și conceptul just despre umanitate. Căci națiunile laolaltă în eforturile lor comune pe căile civilizației dau naștere umanității, nu în sensul antinaționalist, al umanitariștilor fără patrie, ci în sensul naționalist, ca realitate care reflectă ființa națiunilor și energia creatoare a lor. Dincolo de națiuni nu se ivește umanitatea ca o lume de sine stătătoare, ci umanitatea ca totalitate a națiunilor, ca armonie a ființelor naționale originale, specifice.

Națiunea însușește așa dar în ființa ei toate eforturile creatoare ale indivizilor și formează singura realitate care compune umanitatea adevărată. De aci însemnătatea ei deosebită, nu numai pe planul realității, ci și al teoriei. Știința pozitivă, adică îndreptată spre fapte, nu poate nesocoti ierarhia problemelor impusă chiar de realitate. Din clipa în care națiunea ni se înfățișează ca forma cea mai însemnată a vieții sociale moderne, știința societății, sociologia, trebuie să se constituie și ea, în primul rând, ca o știință a națiunii. Ramura aceasta a sociologiei nu mai are caracterul de generalitate, pe care îl are sociologia propriu zisă, ci se mărginește la ființa concretă a unei singure națiuni. Pentru România ne mărginim deci, numai la știința națiunii românești, fără să nesocotim, se înțelege, cercetările similare din străinătate și în special metodele de lucru, în măsura care se potrivesc și la noi. Dar cum se realizează știința națiunii?

II

Pentru a face o deosebire precisă între felul în care concepem noi știința națiunii și felul în care e concepută în străinătate, e suficient să înfățișăm un scurt istoric al metodelor întrebunțate până acum. Ele sunt mai ales două. Sub diferite denumiri, unii cred că pot înfățișa caracterul unui popor în câteva trăsături generale, fără un studiu prealabil și fără stăruințe speciale. Urmărind în pripă istoria unui neam și câteva din manifestările lui actuale, sau mult mai simplu, conducându-se după câteva impresii generale și, implicit, superficiale, acești autori se cred îndreptățiți să-și spună cuvântul și să atribue dela ei o psihologie specifică fiecărei națiuni, exprimată în câteva afirmații vagi și cu neputință de controlat. Am putea numi felul acesta de a proceda, metodă deductivă sau, poate mult mai bine, impresionism și diletantism științific, cu toate că îl întâlnim și la autori care altfel se bucură de o faimă științifică pe deplin meritată. Ne gândim mai ales la acele psihologii ale popoarelor, cum sunt lucrările unui Fouillée: *Esquisse d'une psychologie des peuples européens*, sau ale unui Boutmy: *Essai d'une psychologie politique du peuple anglais au XIX-è siècle*, și *Eléments d'une psychologie politique du peuple américain*, iar de curând comunicările făcute Academiei Franceze de Științe morale și politice de André Siegfried: *La psychologie du peuple français* (22 pag.), Albert Rivaud: *La psychologie du peuple allemand* (22 pag.), Paul Hazard: *La psychologie du peuple italien* (12 pag.), Jaques Bardoux: *La psychologie du peuple anglais* (21 pag.), Jaques Ancel: *La psychologie des peuples balkaniques* (13 pag.). Defectul acestor lucrări este că generalizează fără temei trăsături care nu se potrivesc poporului întreg, dar mai ales că fac o seamă de caracterizări lipsite de orice dovezi, afirmații neîntemeiate pe fapte și deci greu de controlat și de verificat. Se înțelege ușor că nu calea aceasta ne poate duce la o știință riguroasă a națiunii.

Există însă altă metodă care se apropie mai mult de știință și are mai multe putințe să ne ducă la adevăr. Este metoda inductivă, care pleacă dela fapte, nu dela impresii și duce la cercetări migăloase și prudente. În care se renunță de bună voie la generalizările neîntemeiate, ca să se strângă dovezi precise pentru orice afirmație și să se dea științei un temei experimental. Metoda aceasta aplicată în studiul diferitelor popoare, a dus la culegeri folositoare de fapte, dar n'a fost întrebunțată decât parțial. Ea este practică de folcloriști, de etnografi, de statisticieni și chiar de sociologi, cum sunt cei din școala franceză, numită monografică, a lui Fr. Le Play. Nici unii nu privesc însă națiunea întreagă, ființa națională ca totalitate, ci numai aspecte parțiale, înfățișări fragmentare. Folclorul s'a îndreptat mai ales către literatura populară, fără îndoială una dintre manifestările cele mai de seamă ale sufletului național, totuși insuficient de semnificativă, nu numai pentru o știință a națiunii, cum o concepem noi, dar și pentru o psihologie a poporului. Tot așa, etnografia, deși cu mai multă înțelegere, nu urmăresc decât aspectele materiale ale tehnicii sau ale civilizației populare, nesocotind formele civilizației de oraș și chiar părți însemnate din cuprinsul manifestărilor etnice. În sfârșit, în ce privește sta-

tistica, ea fiind o metodă cantitativă prin excelență, nu poate prinde sufletul colectiv al unei națiuni, de esență calitativă și de adâncă originalitate. Nu avem dreptul să deducem din toate acestea că științele sociale particulare n'au niciun rost propriu și n'ar fi folosite pentru opera de sinteză care ar fi știința națiunii. Fiecare știință își are rostul ei și nu ne gândim să negăm puțința sau dreptul de existență a vreuneia din ele. Dar nicio știință nu-și poate depăși rosturile ei firești, limitele înlăuntru cărora s'a constituit și și-a fixat activitatea. De aceea științele sociale particulare rămân în chip normal la studiul unor părți sau aspecte sociale, fără să poată da socoteală de totalitate. Materialul și rezultatele lor folosesc și în studiul totalității, dar opera aceasta de coordonare și sinteză nu revine nici uneia din ele. Nici chiar sociologia, care se socotește ca știință a realității sociale integrale, nu reușește întotdeauna să cerceteze totalitatea. Școala monografică a lui Le Play se mărginește de pildă, la studiul familiei, iar din activitatea acesteia cercetează mai mult viața economică oglindită în bugete. În felul acesta știința națiunii este mai puțin realizată decât în studiile de folclor și etnografie. Metoda trebuie să isvorască însă din felul realității de cercetat. Dacă realitatea are un caracter totalitar, metoda trebuie să se străduiască și ea să fie cât mai adecvată. De aceea adevărata metodă a științei națiunii ne-o dă însuși genul de realitate al națiunii. Dacă ea este o realitate sumativă, compusă din mai multe părți desarticulate, atunci și cercetarea ei se poate face pe părți, iar știința ei poate fi o enciclopedie a științelor particulare. Dimpotrivă, dacă națiunea este o realitate totalitară, indivizibilă, atunci și știința ei trebuie să aibă un caracter totalitar.

III

Ce este o națiune? Într'un studiu al nostru, închinat acestei probleme, am ajuns după o analiză amănunțită a realității și după discuția critică a doctrinelor existente, la următoarea definiție: Națiunea este o creație sintetică voluntară, o unitate socială, care reprezintă un sistem voluntar cu o motivare cosmică, biologică și psiho-istorică, cu voința socială drept *causa movens* a procesului de naționalizare și cu manifestările creatoare, pe tărâmul sufletesc, economic, juridic și politic al vieții naționale, care formează cultura națională (Problema Națiunii în Sociologia militans, 1934). Să desprindem pe rând elementele mai de seamă din această definiție.

Socotim mai întâiu națiunea ca o realitate sintetică, în înțelesul că ea formează o totalitate, un întreg viu, indivizibil, cu neputință de a fi redus la indivizii care o compun sau la o singură parte din ființa ei. Națiunea este anterioară nouă celor care o compunem și în aceeași măsură ne este și superioară. Caracterul ei de totalitate provine din faptul că națiunea este cea mai completă unitate socială, iar ceea ce caracterizează unitățile sociale este structura lor, prin care elementele sunt orânduite într'un chip particular, nu după natura lor proprie, ci după natura întregului. Un individ poate participa la mai multe unități sociale, fără să le schimbe natura. Aceasta înseamnă că schimbarea o suferă chiar el, individul, după cum participă la una sau alta dintre unitățile sociale și că acestea au un principiu al lor de organizare, ireductibil la indivizii componenți.

Socotim apoi națiunea ca o creație voluntară, pentru că spre diferență de popor, care este o comunitate etnică naturală, națiunea se realizează printr'un efort de fiecare clipă, prin voința de a fi, de a trăi și de a lupta. Națiunea presupune o voință conștientă de scopurile pe care le urmărește, stăpână pe mijloacele ei de acțiune, capabilă de creațiuni vaste și orientată spre perspective întinse. Ea nu este ceea ce natura a făcut-o, ci ceea ce se străduiește ea să fie, ceea ce rezultă din efortul neincetat al celor care o compun. O națiune lipsită de voință, recade în starea naturală de popor, devine o simplă comunitate de sânge și tradiție, nu și o comunitate de voință, de conștiință și de aspirații. Popoarele trăiesc o viață pasivă de fatalism și resemnare. Națiunile trăiesc o viață activă, de luptă pentru un ideal și de creare a unui destin propriu. De aceea elementul

care distinge aceste două trepte de dezvoltare și ne arată trecerea dela popor la națiune, este voința. Sau cu alte cuvinte, voința ne apare ca esența însăși a vieții naționale, ca elementul ei cel mai de seamă, fără de care nu s'ar putea păstra ca existență.

Din voința națiunii de a se manifesta și de a se realiza pe sine purced toate creațiile culturale și toate legăturile ei cu mediul și cu factorii care o condiționează. Căci o națiune nu este o realitate desrădăcinată, suspendată în aer, ci, dimpotrivă, ea poartă legături adânci cu pământul pe care se dezvoltă, cu sângele populației care o compune, cu trecutul și produsele strămoșilor și cu viața psihică a indivizilor în viață.

O națiune se dezvoltă de regulă pe un pământ anumit, pământul patriei. Legăturile care nasc din această așezare sunt destul de felurite. Unele popoare și-au cucerit pământul după ce deprinderile și concepția lor de viață erau formate, părăsind locurile de naștere, leagănul lor de formație. De aceea nici pământul nu le exprimă pe ele, nici ele nu exprimă pământul. Alte popoare s'au îndepărtat printr'o dezvoltare ulterioară de mediul lor geografic, înstrăinându-și civilizația lor proprie sub influența altor civilizații de import. În amândouă cazurile acestea, apare o discordanță între mediu și națiune, iar civilizația devine o realitate inorganică, străină de peisajul geografic în care se dezvoltă. Există însă și popoare, care se nasc pe un pământ anumit, continuând o viață străveche, imemorială, care își clădesc ființa ca o prelungire a mediului geografic și care își imprimă în schimb ca o pecetie, deprinderile și civilizația în acel pământ. Așa este de pildă neamul românesc. Românii sunt un popor carpatic, iar Carpații reprezintă o lume românească. Fără această legătură, de astădată esențială și organică, dintre pământul și poporul nostru, nu putem înțelege nimic din istoria și civilizația actuală a neamului românesc. E drept că o spărtură în această creștere firească s'a întâmplat și la noi prin influența capitalistă, dar după toate semnele care se arată, lumea nouă românească în curs de formație, va relua cu îndârjire firul întrerupt în ce privește viața de Stat și va reveni la unitatea străveche a pământului și a civilizației românești. În orice caz o știință a națiunii nu este cu puțință fără cercetarea amănunțită a raporturilor dintre neam și pământul care-l adăpostește.

Pe de altă parte, națiunea nu poate fi desfăcută de substratul ei etnic, de populația care o compune, de trăsăturile ei rasiale specifice, de masa ereditară de însușiri fizice și psihice, care nu-i aparțin decât ei. Faptul că nu există rasă pură, că nicio națiune nu se compune din elemente de aceeași rasă, nu însemnează că rasa nu mai joacă niciun rol în viața națiunilor. E destul ca două națiuni să aibă compoziții rasiale diferite, adică să cuprindă populații de rase amestecate în proporții diferite și deci să impună în procesul de ereditate un procent diferit din același gen de însușiri, ca manifestările lor de viață să fie și ele cel puțin sub anumite aspecte deosebite. Din acest punct de vedere se poate vorbi de o compoziție rasială specifică pentru fiecare popor, cu toate că nu se confundă rasa cu națiunea. În aceeași măsură, trebuie să se dea atenția răsunetului pe care îl are unitatea rasei în conștiința unei națiuni. De astă dată se petrece un fenomen psihic colectiv, care nu se mai leagă strict de adevărul biologic. Un popor chiar dacă nu reprezintă o rasă pură, poate să aibă însă conștiința unei unități de rasă și chiar o superiorității lui față de alte popoare. Apar astfel misiunile de rasă, care sunt o puternică înarmare morală împotriva popoarelor lipsite de acest fel de conștiință. De aceea nici rasa, nici conștiința de rasă, nu pot fi nesocotite de o știință a națiunii, indiferent de rezultatele care se dobândesc dela caz la caz.

O națiune mai este însă și însumarea unor străduințe anterioare, un rezultat al unui proces istoric, experiență de viață săvârșită de înaintași, acumulată și transmisă prin tradiție din generație în generație. Națiunile nu pot fi reduse la colectivitățile de oameni care le compun la un moment dat. Morții se asociază cu cei vii și uneori poruncile veacurilor trecute se impun cu desăvârșire epocilor actuale. Trecutul istoric nu mai este un factor din afară care înrăurește într'un chip sau altul viața națiunilor, ci parte integrantă, națiunea însăși în mers, pe drumul realizării de sine, ca destin și misiune. Trecutul istoric poate fi socotit ca factor condiționant numai pentru prezent, întru cât prezentul este un

rezultat al evoluției și cu necesitate și o atitudine față de trecut, conformism față de tradiție sau spirit înclinat spre inovație. Considerarea integrală a națiunii trebuie să țină însă seama și de dezvoltarea istorică a acesteia, națiunea în istorie, ca o singură realitate. Încât și într'un caz și într'altul știința națiunii trebuie să aibă în vedere și trecutul istoric, întreg lanțul de înaintași cu faptele lor, cu gândurile lor și comorile lor de simțire, față de care generația actuală apare ca o singură verigă de legătură spre viața și activitatea urmașilor. Acesta este și înțelesul adevărat al liniei istorice, de care se vorbește din ce în ce mai mult în zilele noastre. Fiecare neam are o linie a lui de propășire și strălucire care face cu putință un maximum de manifestare pentru fiecare generație și o continuare a eforturilor și o îmbogățire a culturii naționale, neîncetat, de-a lungul tuturor veacurilor. Cei care nesocotesc această linie, se îndepărtează de istorie și își împing propria lor nație spre decădere.

În sfârșit, națiunile își găsesc motivarea activității lor de viață în trăsăturile psihice și în ambianța sufletească a colectivităților, care le formează. Unele generații nu se mulțumesc să primească pasiv înrăuirile naturii, ale rasei sau ale trecutului istoric, ci reacționează puternic încercând să le transforme și să le domine. Prin viața sufletească voluntară și conștientă, determinismul factorilor din afară sau chiar al mediului launtric, își pierde puterea de înrăurire pe care o are în domeniul naturii moarte sau în domeniul animal-biologic și se schimbă într'o simplă condiționare, adică de împrejurare favorabilă, în loc de cauză determinantă. Știința națiunii trebuie să urmărească și atitudinea aceasta de viață a națiunii, atitudine de indolență, de supunere, de resemnare sau atitudine de intransigență, de imperialism sufletească și de luptă neîncetată, așa dar concepția de viață și puterea de voință care așează, ideologic și determină, dinamic, locul și activitatea fiecăreia națiuni în cuprinsul lumii. Națiunile se dezvoltă în vecinătatea și sub înrăurirea reciprocă a altor națiuni. Când conștiința de sine este îndeajuns de dezvoltată, o națiune nu se mai lasă influențată la întâmplare de civilizația celorlalte națiuni, ea împrumută cu prudență numai elemente care i se potrivesc sau care pot fi asimilate cu ușurință. Când însă o națiune are un simțimânt de inferioritate sau nu-și dă pe deplin seama de valoarea proprie și de originalitatea ei creatoare, cedează în fața înrăuirilor din afară și își înstrăinează propria ei ființă, specificul ei ca existență. De aceea nu este indiferent pentru o națiune dacă trăiește departe de puterea de înrăurire a celorlalte națiuni, sau este înconjurată sau chiar întrepătrunsă de națiuni care au tendințe de dominare și se simt chemate să realizeze o misiune potrivnică națiunilor conlocuitoare. Știința națiunii trebuie să urmărească deci și puterea sufletească, atitudinea de viață a națiunii, dar în aceeași măsură vecinătățile sufletești, țările care o înconjoară și intențiile lor de dezvoltare, ca și populațiile conlocuitoare, minoritățile care pot avea tendințe proprii de realizare, misiuni specifice, potrivnice națiunii majoritare. Fără studiul acesta nu ne dăm seama de soarta unei națiuni și prin urmare nici nu putem dobândi o politică a națiunii, întemeiată pe realități.

Așa dar națiunile sunt condiționate în genul lor de viață de o mulțime de factori sau cum îi numim noi, cadre, pe care sistemul nostru de gândire, le reduce la patru categorii fundamentale: cadrul cosmic, cadrul biologic, cadrul istoric și cadrul psihic. Națiunea fiind însă realitate de natură voluntară, ea nu se lasă stăpânită de aceste cadre și și le înrăurește la rândul ei, imprimându-le trăsăturile proprii. O națiune nu se supune de-a-dreptul mediului ei geografic, ci îl transformă după chipul și asemănarea sa. Tot așa nu se mulțumește cu starea biologică pe care a moștenit-o, ci caută să o îmbunătățească, să o perfecționeze. Nu se mulțumește nici cu trecutul istoric, ci caută să adauge printr'o străduință proprie, o nouă bogăție la comorile tradiției. În sfârșit, nu socotește ca o fatalitate nici viața psihică sau ambianța celorlalte națiuni, ci caută să le prelucreze sau să le înlăture după nevoie ei proprii. Cu alte cuvinte, o națiune vrednică de acest nume opune lumii din afară voința ei proprie de a exista și de a se afirma, căutând să domine cât mai mulți din factorii care o determină, să-i naționalizeze, să și-i apropie, să și-i însușească. Peisajul geografic, rasa, trecutul istoric și sufletul colectiv se națio-

nalizează treptat, devin instrumente de propășire și afirmare ale națiunii, părți integrante din ea, și din această aplicare a voinții proprii la factorii aceștia de condiționare iau naștere, ca un rezultat al ansamblului de străduinți, manifestările, creații originale, cuprinse la un loc în sânul unitar, al culturii naționale.

Manifestările creatoare ale unei națiuni pot fi și ele reduse la câteva categorii fundamentale. Așa sunt manifestările economice, spirituale, juridice și politice. O națiune tinde în toate aceste domenii să se realizeze cât mai credincios pe sine, să-și exprime puterea de muncă și de creație, să ajungă la o formulă proprie de cultură și deci de așezare și manifestare specifice înăuntrul civilizației universale. Națiunile tind să-și câștige o viață economică proprie, care să le asigure o cât mai mare forță și o cât mai mare independență față de celelalte națiuni. Astăzi din ce în ce suveranitatea națională nu mai este o problemă de politică strictă, ci de manifestare globală pe toate țărmurile. O țară subjugată economic, concesionată întreprinderilor străine, debitoare altor țări, nu mai este pe deplin stăpână pe soarta ei, chiar dacă politicește se bucură de un guvern, o constituție și de o organizare politică în aparență neatârnată. Apoi activitatea economică este cea care leagă mai mult o nație de pământul ei. Toate resursele de traiu pe care mediul geografic le asigură, dela pășunile potrivite pentru păstorit, sau câmpurile de cultură, până la cele mai ascunse zăcăminte minerale, sunt ale națiunii și urmează să fie folosite treptat după dezvoltarea firească a națiunii și în măsura în care apar pentru urmași alte izvoare de traiu. O viață economică cedată străinilor duce la exploatarea nemiloasă a bogățiilor pe care le are țara și la secătuirea posibilităților de traiu pentru generațiile viitoare sau cel puțin la apariția unor activități străine de firea și stadiul de dezvoltare organică a națiunii respective, ceea ce duce la dezechilibru interior și la desagregarea comunității naționale. Manifestările economice nu sunt prin urmare elemente întâmplătoare în viața unei națiuni, ci părți constitutive prin care o națiune se poate păstra și se poate dezvolta, dar poate și să-și afle degradarea politică sau chiar și pieirea.

Dar unde manifestările creatoare ale unei națiuni sunt mai evidente și formează nu numai un element de bună stare și de forță luptătoare, dar și de înălțare și strălucire ca valoare omenească, este în domeniul spiritului. Nicio altă creație omenească nu echivalează ca preț și frumusețe creațiile spirituale, printre care socotim valorile culturale, care alcătuiesc: religia, arta, știința și filosofia. De aceea nicio națiune nu poate renunța la aceste creații și la dreptul de a se manifesta liber și original în domeniul lor. Rodul cel mai înalt al unei națiuni și justificarea cea mai nediscutabilă a existenței ei pe lume sunt valorile spiritului. Înțelegem deci însemnătatea cercetării lor pentru știința națiunii. Mai întâi, o națiune chiar dacă aparține unei religii universale, are un fel particular al său de a concepe și mai ales de a trăi pe Dumnezeu. Dogmele pot fi generale, dar trăirea variază dela popor la popor, după firea specifică a fiecăruia și capacitatea lui de înțelegere și înălțare pe treptele desăvârșirii religioase. Cu toate că am început să ne dăm seama de însemnătatea deosebită pe care a avut-o religia în formarea și dezvoltarea poporului român, nu știm încă nici până astăzi măsura exactă a acestei înrăuriri și cu atât mai puțin nota caracteristică a creștinismului românesc, față de creștinism în genere. Manifestările de artă ale națiunilor au fost mai norocoase, după cum dovedesc sumedenia de colecții folcloristice, de literatură populară, de muzică populară, de arhitectură, sculptură, pictură, port și arte decorative și numărul mare de expoziții și muzee. Totuși desprinse din sânul totalității, fără de care ele n'ar fi apărut și nu s'ar fi dezvoltat în chip specific, culegerile acestea nu ne-au dus la nicio explicație științifică riguroasă, ci numai la descrieri și câteva ipoteze de lucru insuficient verificate. În sfârșit știința și filosofia națiunilor sunt destul de cunoscute sub aspectul lor individual, de cultură numită superioară, ca mai toate manifestările spirituale, dar nu se cunosc decât vag sub aspectul lor etnic și mai ales în raporturile de cauzalitate și condiționare cu sufletul fiecărei națiuni, cu mediul înconjurător și destinul specific ca existență. Ne dăm seama că fiecare națiune trebuie să aibă o concepție despre lume și viață și că fiecare concepție filosofică exprimă

și un substrat etnic, dar legăturile adânci de corespondență și interdependență organică scapă cercetărilor de până acum.

Nevoia de autenticitate a manifestărilor naționale nu se oprește la domeniul economiei și al vieții spirituale. Ea cuprinde întreg domeniul vieții naționale, deci și dreptul și politica. S'a crezut multă vreme în puterea nelimitată a legilor și a reformelor politice. S'a crezut că e de ajuns să se voteze o constituție, ca o țară să devină Stat constituțional și să apară moravurile constituționale. Experiența aceasta s'a dovedit însă dezastroasă. Dreptul și politica sunt manifestări formale, de natură regulativă, de aceea ele nu se pot îndepărta fără primejdii de conținutul vieții sociale, de manifestările economice și spirituale, la care se referă. Fără îndoială, că și factorii juridici și politici pot avea inițiativa unor transformări și chiar trebuiesc întrebuițați în această privință, dar ei nu pot trece peste realitatea națională, peste putințele și aspirațiile firești, originale, structurale, pe care le deține o națiune. Reforma juridică și reforma politică trebuie să urmeze cu alte cuvinte linia de dezvoltare organică a fiecărei națiuni. În acest sens nici dreptul, nici politica nu mai sunt marfă de import, ci expresii ale realității naționale. Izvorul dreptului național se găsește în obiceiul juridic, în moravurile țării și în concepția națională despre dreptate și morală. Dreptul trebuie să cristalizeze experiența juridică de veacuri a fiecărei națiuni și să cuprindă regulile esențiale de morală, care se găsesc difuzate în trăirea și deprinderile de viață ale fiecărui popor. Când se procedează altfel, asistăm la spectacolul curios al diferenții unui drept al legilor scrise și al tribunalelor oficiale, de dreptul viu al obiceiurilor și al comunităților locale, care dăinuiește după necesitate, cerut de viață, împotriva dreptului suprapus în chip arbitrar. Știința națiunii trebuie să urmărească mai ales dreptul acesta viu, dreptul națiunii, creat din experiența și străduințele proprii de desăvârșire.

Politica, de asemenea, trebuie să cuprindă idealul de viață și mijloacele de realizare, pe care le are o națiune, nu concepții străine, nepotrivite ei. Statul, care este expresia cea mai înaltă a vieții politice naționale, se poate așeza uneori împotriva realității și atunci apar conflictele dureroase dintre Stat și națiune. În lupta aceasta, istoria ne arată că totdeauna au ieșit învingătoare națiunile. Numai ele sunt eterne, formele de Stat apar și dispar după nevoile națiunilor. De aceea niciodată Statele nu trebuie să se împotrivescă națiunilor, ci trebuie să le exprime credincios ființa lor, aspirațiile lor și linia lor istorică. Statul nu mai este conceput astăzi ca un scop în sine, ci ca un mijloc de păstrare și dezvoltare integrală a națiunilor în calea lor spre desăvârșire, de realizare a destinului și a idealului propriu.

La un loc, într'o sinteză armonioasă și indivizibilă, manifestările economice, spirituale, juridice și politice ale unei națiuni, formează adevărata cultură națională, cea mai înaltă formă de viață omenească. Iată ce realitate complexă este o națiune, ce elemente variate asimilează în unitatea ei ca existență și în creațiile ei de viață. O națiune nu se reduce nici numai la puterea ei de voință, nici numai la idealul ei de viață, nici la vreunul din factorii cosmici și biologici, istorici și psihici, sau la vreuna din manifestările ei, economice, spirituale, juridice și politice, ci le cuprinde pe toate într'o totalitate indisolubilă ca o singură ființă în relații de viață cu lumea care o înconjoară. Știința națiunii trebuie să pornească dela această realitate și trebuie să ne-o înfățișeze nealterată în toată complexitatea și manifestările ei de viață.

IV

Pentru cunoașterea științifică integrală a națiunii, noi preconizăm monografia sociologică, metodă care nu are comun cu procedeele din altă parte denumite la fel, decât numele. Să vedem ce înțelegem prin monografia sociologică și ce am realizat în această privință până acum, ca să ajungem la putința de aplicare a ei în vederea înfăptuirii unei științe a națiunii românești.

Ceeace caracterizează monografia sociologică românească este faptul că este în același timp o metodă și un sistem de gândire sociologică. Într'adevăr cercetările monografice izvorăsc și sunt călăuzite de un sistem complet de sociologie și sunt chemate să aducă noi fapte în vederea unei teorii care să folosească celor care dirijează realitatea. Pe scurt, sistemul nostru de sociologie afirmă: 1) Societatea se compune din unități sociale, adică din grupări de oameni legați între ei printr'o organizare activă și o interdependență sufletească. 2) Esența societății este voința socială. 3) Voința socială depune ca manifestări de viață: o activitate economică și una spirituală, reglementate de o activitate juridică și de o activitate politică. 4) Voința socială este condiționată în manifestările ei cosmic, biologic, psihic și istoric. 5) Schimbările suferite de societate în decursul timpului prin activitățile ei și sub înrăurirea factorilor condiționați, le numim procese sociale. 6) Începuturile de dezvoltare pe care le putem surprinde în realitatea prezentă și deci le putem prevedea cu o oarecare precizie, se numesc tendințe sociale. Față de realitatea socială astfel concepută putem avea trei atitudini științifice care fac cu puțință constituirea a trei ramuri de științe sociale: Sociologia, Etica și Politica, discipline care formează împreună, cu științele sociale particulare (economia politică, dreptul etc.), sistemul științelor sociale. Cercetarea societății așa cum este ea, căutând să constatăm faptele și să le explicăm fără nicio altă preocupare, constituie știința sociologiei. Dacă dimpotrivă apreciem această realitate și o judecăm în raport cu idealul social, căutând să o înfățișăm nu cum este ea la un moment dat, ci cum ar trebui să fie, obținem știința etice. În sfârșit, dacă studiem mijloacele prin care societatea poate realiza idealul social, obținem știința politică.

Monografia așa cum o înțelege școala dela București, pleacă dela această concepție sociologică și de științe sociale. Din moment ce sociologia este știința realității sociale, iar realitatea socială concretă este formată din unități sociale, nu ne rămâne altă metodă mai potrivită decât să cercetăm cu de-a-mănuntul, integral cât mai multe cu puțință dintre unitățile sociale existente. Pentru studiul realității sociale românești, am socotit că trebuie să începem cu satul. Unitățile sociale mai mari se studiază greu, ele trebuiesc cercetate mai târziu, după ce se cunosc în deajuns unitățile mai restrânse. Tot așa orașele cer o muncă excepțională, fiind realități nu numai cantitativ mai întinse, dar și mult mai complexe. De aceea sociologia orașelor trebuie să urmeze după sociologia satelor, pe temeiul datelor și mai ales a experienței făcute în condiții optime în monografiile sătești. Programul nostru de lucru cuprinde însă dela început și aceste unități, deci monografiile de sate, monografiile de orașe, monografiile de întreprinderi, monografiile de județe, monografiile de regiuni etnice și în sfârșit, ca un rezultat final, monografia sau știința națiunii întregi.

În studiul fiecărei unități sociale, noi aplicăm sistemul înfățișat. Cercetăm adică toate subunitățile sociale, cum sunt în cuprinsul satului: familia, gospodăria, clasele de sex și vârstă, șezătorile, căminele culturale, școala, biserica, asociațiile economice, cârciumile etc.; toate manifestările spirituale: religie, artă, știință și filosofie populară; toate manifestările juridice: aplicarea legilor, abateri dela legi, procesivitate, obiceiuri juridice și toate manifestările politice: administrație comunală, partide politice, concepții politice. Cercetăm în același timp condițiile geografice ale vieții satului: relieful, calitatea pământului, climatul, rețeaua hidrografică, fauna și flora; condițiile biologice: caracterele rasiale, bolile sociale, alimentația, igiena socială; condițiile istorice: tradiția locală, documente, supraviețuiri din vechile organizații și condițiile psihice: obiceiuri, mentalitate, zestre sufletească, deprinderi sociale. În sfârșit urmărim procesele și tendințele sociale: procesul sau tendința de urbanizare, de individualizare, de socializare. Prin urmare monografia sociologică românească, deși în aparență se apropie ca metodă de lucru, prin cercetarea pe calea observației directe a unor fragmente restrânse din realitatea socială, de monografiile din altă parte, se deosebește însă fundamental de ele prin sistemul de sociologie, pe care îl aplică și care îi dă o aparatură și o integralitate neîntâlnite până acum.

O altă caracteristică a monografiilor sociologice românești este consecvența teoretică și putința de aplicare a datelor ei în domeniul realizărilor publice. Nu s'a gândit nimeni dintre noi să confunde vreodată sociologia cu aplicările ei practice, dar nu credem într'o reformă socială temeinică fără un studiu prealabil al realității și prin urmare, implicit, am întrevăzut și consecințele practice ale studiilor noastre. Sociologia nu întreprinde chiar ea acțiunea socială, dar o poate întemeia științific și deci o poate face mai eficace. Acesta este un adevăr banal, pe care nici un om de știință, care merită pe deplin numele acesta, nu-l mai contestă.

Monografia sociologică românească este consecventă teoretic, spre diferență de multe școli din altă parte, prin verificarea neconținută a sistemului de sociologie care îi stă la bază și care tocmai datorită cercetărilor la teren a ieșit controlat și întemeiat pe fapte. Această legătură organică dintre teorie și fapte, dintre sistem și realitate, este ceea ce am numit dela începutul carierii noastre științifice: realism critic.

Din aceeași legătură a teoriei cu realitatea purced și putințele de aplicare a rezultatelor monografice în viața practică. O sociologie care dă precădere societăților primitive sau societăților istorice poate fi foarte interesantă, dar ea pierde adeseori orice utilitate socială. Dimpotrivă aplicarea sociologiei la realitatea socială prezentă duce cu necesitate la rezultate care pot fi apoi aplicate și deci folosite chiar de către societatea studiată. Cum vom arăta imediat știința națiunii pe care vrem să o realizăm prin monografiile sociologice, ne va duce în chipul cel mai firesc la o etică și la o politică a națiunii.

Mai trebuie să amintim printre trăsăturile caracteristice ale monografiilor sociologice românești caracterul lor colectiv. Toți care ne-am pus în slujba științei națiunii românești, ne-am dat seamă că opera aceasta nu se poate realiza de un singur om, oricât ar fi de înzestrat și de pregătit, că operele mari de știință nu se fac prin ambiția de a stăpâni singur un domeniu întreg, nesocotind ce fac alții, ci dimpotrivă prin efortul comun a tot ce are țara mai bun și mai pregătit în toate ramurile de știință. De aceea am urmărit dela început să strângem în jurul programului nostru științific cât mai mulți specialiști și mai ales oameni tineri, care nu au încă deprinderi învechite și care pot fi prin urmare formați în spiritul nou de muncă disciplinată și colectivă pentru folosul neamului nostru. Indrăznelei unora de a înfățișa viața socială a tuturor neamurilor în câteva trăsături vagi și fără să fi cercetat personal nici cel puțin un singur fenomen social, mulțumindu-se cu simple rezumate ale cărților altora, noi opunem prudența cercetărilor directe și disciplina efortului colectiv, care ne vor duce în chip sigur, dacă nu și rapid, la rezultate temeinice și originale. Cei nepreveniți se pot înșela o clipă, dar noi avem răbdarea să ne ducem munca până la capăt și să așteptăm ziua rezultatelor finale.

V

Spiritul de autocritică, de care ne-am călăuzit întotdeauna, ne face să ne dăm seama și de greutățile, pe care știința națiunii românești le poate înfâmpina. Nu e vorba aici de o lucrare oarecare, pe care o putem realiza în bibliotecă sau după unele impresii superficiale. Știința națiunii va trebui să se bazeze pe studiul amănunțit al tuturor satelor, al tuturor orașelor, al tuturor fenomenelor sociale din România. Așa dar, o lucrare grea, anevoioasă, de lungă durată și de neclintită răbdare. Cei care nu-și dau seama despre opera pe care o urmărim, cer cu nerăbdare rezultatele generale, teorii și explicații cu orice preț. Noi însă ne impunem de bună voie, înainte de toate, drumul greu dar temeinic al culegerii de fapte, cât mai multe și cât mai amănunțit studiate, care să ne ducă într'o zi la un material comparativ suficient de mare pentru a obține nu afirmații generale, care abundă azi în știință, ci tipuri sociale și adevăruri generale, ceea ce este cu totul altceva. Cea mai de seamă regulă de metodă a sociologiei monografice este convingerea că nu se poate construi nici un adevăr științific în domeniul științei națiunii, decât prin culegerea conștiințioasă a materialului, prin studiul integral și amănunțit al întregii ființe naționale.

Dar, ce am realizat până acum? În aparență destul de puțin, în realitate îndeajuns de mult ca să putem afirma o încredere nesdruncată în putința monografiei de a realiza atât sociologia, cât și etica și politica națiunii. Ideea monografiilor sociologice am avut-o dela începutul carierei noastre didactice. Preconizam încă în 1910 nevoia cercetărilor directe, atât pentru o mai bună întemeiere a științei, cât și pentru formarea științifică și națională mai adâncă a studenților noștri. Imprejurările nu ne-au permis însă să înlăptăm această idee decât mult mai târziu, în 1925, când am întreprins împreună cu Seminarul de Sociologie al Universității din București prima campanie monografică în satul Goicea Mare (Gorj). De atunci am continuat cercetările în fiecare vară cu același Seminar și cu secția monografică a Institutului Social Român, anume creată. Am cercetat astfel sate din toate părțile țării: Rușețu (Brăila), Nereju (Vrancea), Fundul-Moldovei (Bucovina), Drăguș (Făgăraș), Cornova (Basarabia), Runcu (Gorj), Șanț (Năsăud), oprindu-ne în unele câte două veri și completând cercetările și în decursul vacanțelor de Crăciun. Cercetările întreprinse ne-au verificat sistemul, ne-au lămurit problemele teoretice în legătură cu realitatea socială și cu monografia sociologică și ne-au dus la o serie întreagă de contribuții științifice privitoare la societatea sătească, după cum se poate vedea din cărțile și revistele publicate de Institutul Social Român; în deosebi: D. Gusti: Sociologia militans, 1934 și l'a Monographie et l'Action monographique en Roumanie. (Conférences données à l'Université de Paris, 1935); Traian Herseni: Teoria monografiei sociologice, 1934 și Realitatea socială (Incercare de ontologie regională), 1935; H. H. Stahl: Tehnica monografiei sociologice, 1934, și revistele: Arhiva pentru știința și reforma socială (cu o secție specială: Arhiva monografică, din 1932) și Sociologie Românească, din 1936, (monografică în întregime). Sociologia monografică a avut norocul să fie verificată și practic, găsindu-și o desăvârșire pe care puține sisteme științifice o pot nădăjdi. Ea întemeiază din 1934 acțiunea culturală la sate întreprinsă de echipele regale studențești constituite din Inalta inițiativă a M. S. Regele Carol II în cadrul Fundației Regale Principele Carol. Echipele studențești sunt obligate să cerceteze mai întâi sociologic satul în care activează. Metoda a dat roade nebănuite. Acțiunea culturală nu se mai face la întâmplare, după un ideal străin de viața locală sau chiar potrivit satului, ci după firea și nevoile lui reale. În chipul acesta am putut verifica nu numai foloasele teoretice ale monografiei sociologice, dar și putința de aplicare practică și eficacitatea indiscutabilă a acestei aplicări.

Campaniile monografice și campaniile culturale întreprinse până acum au avut un caracter experimental, de stabilire a celor mai potrivite metode de lucru, de verificare a sistemului și de căutare a unui model unic și complet de cercetare, prin care să putem obține rezultate comparabile și deci capabile de a fi generalizate în vederea unei teorii definitive a realității naționale și a unor aplicări sigure în domeniul reformei sociale. Dar pasul acesta foarte însemnat îl socotim înlăptuit. Faza de experiență este încheiată. Astăzi ne dăm seama că știința națiunii este cu puțință și suntem gata să ne luăm răspunderea pentru realizarea ei. Căci nu e vorba, cu toate greutatețile pe care nu le negăm, de piedici cu neputință de înfrânt. Printr'o bună organizare a muncii științifice și prin mobilizarea tuturor intelectualilor țării, greutatețile pot fi învinse în termen relativ scurt.

Am arătat cu alt prilej că știința națiunii nu este o utopie, ci un fapt perfect cu puțință, chiar dacă este un act de mare curaj și de mare jertfă. Avem în România peste 15.000 de sate. Repartizate pe patru ani, dau 3.700 pe an. Aceste 3.700 de sate pe 71 de județe ne dau 53 54 pe județ (firește aproximativ, unele județe fiind mai mari, altele mai mici). N'ar fi greu prin urmare să se pună în bugetul acestor județe, în fiecare an, suma corespunzătoare necesară studiului celor 53 de sate anual. O altă perioadă de 3—4 ani ar cere studiul orașelor și al celorlalte realități naționale, încât în maximum 10 ani, în care socotim și perioada de prelucrare a datelor, știința națiunii ar putea fi realizată. Dar de unde personalul cerut pentru o operă atât de imensă? Și aici se impune o măsură radicală. Noi preconizăm introducerea serviciului social obligator. Să fie obligați toți intelectualii țării, de toate gradele și toate specialitățile, să facă un stagiu de câteva luni

în folosul cunoașterii și înălțării patriei. În fruntea lor trebuiesc puși toți oamenii de știință, geologii, geografii, naturaliștii, biologii, antropologii, psihologii, istoricii, economiștii, etnografii, folcloriștii, juriștii și sociologii țării.

Cunoașterea de sine a națiunii fiind o condiție a conștiinței de sine și deci a putinței de a-și decide singură soarta și a se ridica pe cele mai înalte trepte ale realizării de sine, nu este o exagerare să cerem mobilizarea pentru un termen scurt a tuturor forțelor intelectuale, care împreună și conduse de un suprem spirit de sacrificiu, în slujba unei opere cu adevărat patriotice, vor putea înfăptui știința națiunii, pe care unii o cred operă a zeci de generații și care ar dura deci secole.

VI

Dar care sunt perspectivele pe care ni le deschide știința națiunii, atât sub forma aceasta a enciclopediei, cât și a cercetărilor monografice în curs de realizare, pentru viitorul neamului românesc pe care-l studiem?

Știința națiunii va determina Etica și Politica Națiunii prin care neamul își va găsi drumul adevăratei realizări de sine.

Societățile omenești nu sunt realități încremenite, structuri statice, definitive, ci forme vii, în continuă dezvoltare, potențialități care se cer actualizate și desăvârșite. De aceea societățile omenești sunt stăpânite și conduse întodeauna de un ideal. Națiunile nu fac excepție dela această regulă. Drumul lor n'ar fi înțeles fără raportarea la idealul pe care-l urmăresc. Totuși idealul nu este întotdeauna limpede întrevăzut și națiunile se străduiesc adeseori pentru idealuri străine, nepotrivite cu firea lor. De aceea se impune o cercetare amănunțită a idealului național, problemă care constituie etica națiunii. Până acum singurul izvor temeinic pentru etica națiunii a fost istoria națională. Se cere însă o cunoaștere mai amănunțită, pe care n'o poate da decât știința realității naționale prezente, știința națiunii. Pe temeiul acesteia se va putea stabili însfârșit adevăratul ideal național, care să nu însemneze o înstrăinare, o îndepărtare dela linia istorică a neamului, ci o dezvoltare maximă spre desăvârșire, a tuturor putințelor lui firești.

În aceeași măsură știința națiunii va întemeia politica națiunii, adică știința mijloacelor prin care națiunea va putea realiza idealul național. Și problema această este deosebit de însemnată, căci nu e de ajuns să se stabilească un ideal, trebuie să se fixeze și căile prin care el poate fi înfăptuit cu adevărat. Mijloacele nepotrivite pot să ne îndepărteze de ideal sau chiar să ne pună în situația să nu-l mai ajungem niciodată. De aceea reformele sociale, menite să ne ducă treptat la realizarea idealului național, trebuie să pornească dela cunoașterea nevoilor permanente, care dau culoarea de actualitate problemelor naționale. Căci actual nu însemnează numai ceea ce are valoare momentană, ci mult mai mult, ceea ce o generație de oameni trebuie să realizeze din străduințele eterne ale națiunii.

Iată cum știința națiunii, care studiază realitatea națională, se leagă în chip organic cu etica și politica națiunii, pe care le întemeiază. Știința națiunii nu ne arată numai ceea ce este gata înfăptuit, ci ne deschide și căile spre ceea ce ar trebui să fie, spre înălțimile idealului și ne indică mijloacele prin care ne putem ridica până la el. Știința națiunii descoperă forțele creatoare ale națiunii care trebuiesc puse în mișcare fără întârziere, pentru realizarea destinului național, pentru îndeplinirea unei misiuni românești în lume, ca să dăruim umanității specificul nostru național, în chipul desăvârșit al unei culturi românești.

Conceptia Științei Națiunii este sortită să deschidă perspective nebănuite în istoria dezvoltării noastre naționale. Chemarea pentru înălțarea Patriei va fi astfel legată de o viguroasă mișcare științifică, ce va împleti frumusețea Gândirii cu trăinicia Faptei.

D. GUSTI